

Морська безпека як складова національної безпеки

**Матеріали круглого столу
25 жовтня 2024 року**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОДЕСЬКА МОРСЬКА АКАДЕМІЯ
АСОЦІАЦІЯ МОРСЬКОГО ПРАВА УКРАЇНИ
КОЛЕГІЯ ЮРИСТІВ З МОРСЬКОГО ПРАВА УКРАЇНИ

***Морська безпека як складова
національної безпеки***

Матеріали круглого столу
25 жовтня 2024 року

Одеса – 2025

УДК 341.225(082)

М432

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради навчально-наукового інституту морського права та менеджменту Національного університету «Одеська морська академія» від 24 грудня 2024 р. (протокол № 5)

Редакційна колегія: Савінова Н.А. д.ю.н., с.н.с. (голова редколегії); Степанов С.В., к.ю.н., доцент (зам. голови редколегії); Скоробагатько А.В., д.ю.н., доцент; Ковбан А.В., к.ю.н., доцент; О.О. Ізбаш та інші.

Морська безпека як складова національної безпеки: матеріали круглого столу 25 жовтня 2024 року. – Одеса: НУОМА, 2025 – 68 с.
Укр. та англ. мовами.
ISBN 978-617-7857-43-2

У збірник увійшли матеріали круглого столу «Морська безпека як складова національної безпеки», яка відбулась в Національному університеті «Одеська морська академія» 25 жовтня 2024 р. Видання містить аналіз Морської доктрини України на період до 2035 року, проаналізовані підходи до ролі наднаціональних стандартів адміністрування морської безпеки та внутрішньодержавних механізмів її реалізації. Досліджується морська безпека як стан, який досягається за допомогою інструментів реалізації морської доктрини держави та її втілення у нормотворенні та правозастосуванні. Означено шляхи оновлення морської безпеки як складової національної безпеки України у повоєнний та мирний час.

УДК 341.225(082)

Надані учасниками матеріали надруковані із збереженням авторської редакції. Редакційна колегія не завжди поділяє думку авторів.

ISBN 978-617-7857-43-2

© Національний університет
«Одеська морська академія», 2025

ЗМІСТ

Балобанов О.О.

Повернемося до мети та загальних засад «безпеки мореплавства»..... 4

Бельо Л.Ю.

Аналіз правового регулювання національних інтересів України в сфері портових інновацій..... 7

Бондаренко К.В., Нєкрасов Д.С.

Деякі питання функціонування Морської охорони Державної прикордонної служби України в контексті прийняття Стратегії морської безпеки України 10

Валуєва Л.В.

Митна безпека та портові інновації..... 14

Допілка В.О.

Проблеми правового регулювання у морському туризмі 19

Єфтєні Н.М.

Ціннісні орієнтації українського суспільства в умовах воєнної агресії 22

Зозуля Є.В.

МВС України як суб'єкт забезпечення морської безпеки України 24

Ковбан А.В.

Національні інтереси в морській сфері: конституційно-правовий аналіз..... 28

Кузніченко О.В., Ільченко М.А.

Морська безпека, як невід'ємний компонент національної безпеки держави... 31

Литвиненко С.С.

Роль та функції міжнародних організацій у протидії тероризму на морі..... 34

Moshak Grygorii

Improvement of legal regulation of safety of navigation on waterways..... 38

Mykhailova Diana

Protecting seafarers: how warlike operations area agreements ensure safety in Black sea region..... 41

Палько В.І.

Правова політика Морської безпеки України 44

Переверзєва О.С.

Загроза морському середовищу під час воєнних дій в Україні..... 47

Пальченко А.А.

Щодо забезпечення екіпажем морських перевезень як основи національної безпеки мореплавства 50

Святюк Святослав

Основні етапи контролю судна в міжнародному морському праві 54

Скоробагатько А.В.

Дотримання трудових прав моряків – гарантія морської безпеки 57

Степанов С.В.

Аналіз міжнародного досвіду у сфері інформаційної безпеки..... 61

Сурілова А.О., Мочернюк М.О.

Взаємозв'язок тероризму та нелегальної міграції: глобальні виклики безпеки та шляхи їх подолання..... 64

how-national-and-international-warlike-operations-area-agreements-protect-merchant-navy-seafarers/

2. UN Initiative on the Safe Transportation of Grain and Foodstuffs from Ukrainian Ports (22 July 2022).

3. Marine Transport Workers' Trade Union of Ukraine, Grain corridor: read the contract carefully. URL: <https://mtwtu.org.ua/en/news/zernova-ugoda-uvazno-citajte-kontrakt>

4. International Transport Workers Federation, ITF Warlike and high risk areas. URL: <https://www.itfseafarers.org/en/your-rights/itf-warlike-and-high-risk-areas>

Палько В.І.

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри загальноправових дисциплін

Національного університету «Одеська морська академія»

ПРАВОВА ПОЛІТИКА МОРСЬКОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Сьогодні Україна, як морська держава здійснює протидію неспровокованій широкомасштабній збройній агресії, безпідставно розв'язаній Російською Федерацією, зокрема з морських напрямків у Чорному і Азовському морях.

Питання морської безпеки України є однією з ключових тем у контексті сучасних геополітичних викликів.

Не останню роль в морській безпеці відіграє правовий аспект політики, який іменується як правова політика. Для того, щоб визначити зміст терміна «Правова політика» в цілому, треба зрозуміти суть понять «право» та «політика» поодиночі. Правом прийнято вважати систему загальнообов'язкових, формально визначених правил поведінки, які санкціоновані державою.

Правова політика спрямована на забезпечення захисту та дотримання прав і свобод людини і громадянина в державі, досягнення законності та правопорядку в суспільстві. У цьому випадку «реалізатором» все одно виступає держава, яка забезпечує морську безпеку.

Важливим є морський сектор, до якого в контексті гарантування морської безпеки належать також узбережжя та судноплавні річки прибережної держави, є вразливим для широкого спектра загроз: актів агресії, терористичної діяльності, нелегальної міграції та торгівлі людьми, тощо.

В пункті 3 Стратегії морської безпеки (далі – Стратегія) зазначено, що морська безпека України, це захищеність національних інтересів України на морі від наявних та потенційних загроз, а також забезпечення сталого розвитку України як морської та річкової держави. Необхідно зєзначити, що морська безпека- невідємна складова забезпечення національної безпеки України[1].

Загрозами національній безпеці у сфері морської діяльності є фактори, що безпосередньо чи у перспективі унеможливають або ускладнюють реалізацію національних інтересів на морі, сталий розвиток України як морської держави [2].

Державна політика у сфері морської безпеки спрямована на захист людини і громадянина, суспільства та держави.

Державна морська політика це система цілей, заходів, засобів та узгоджених дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, спрямованих на реалізацію національних інтересів на морі.

Стратегія морської безпеки України визначає такі завдання: посилення інституційної спроможності органів правопорядку та прокуратури з метою протидії злочинній та незаконній діяльності на морях та річках, зокрема терористичній діяльності, торгівлі людьми та протидії нелегальній міграції.

Так пунктом 49 Плану заходів з реалізації Стратегії передбачені завдання щодо поглиблення на регіональному та глобальному рівні міжнародного співробітництва з питань пошуку і рятування людей на морі, безпеки судноплавства, у справах боротьби з піратством, тероризмом, незаконною міграцією та іншою злочинною діяльністю на морі, активізація співпраці з Міжнародною організацією кримінальної поліції – Інтерполом.

Серед заходів з реалізації зазначеної Стратегії зазначено, що Національна поліція, МВС, Адміністрація Держприкордонслужби на протязі 2024-2030 років повинні здійснити заходи щодо забезпечення ефективної співпраці з Міжнародною організацією кримінальної поліції – Інтерполом з питань протидії злочинній діяльності на морі [3].

Звичайно важливим є питання поглиблення на регіональному та глобальному рівнях міжнародного співробітництва з питань пошуку і рятування людей на морі, безпеки судноплавства, у справах боротьби з піратством, тероризмом, незаконною міграцією та іншою злочинною діяльністю на морі, активізація співпраці з Міжнародною організацією кримінальної поліції – Інтерполом.

Проблеми нелегальної міграції та торгівлі людьми продовжують зростати. Щороку в Україну морським шляхом проникають нелегальні мігранти, що є суспільно небезпечним явищем, оскільки нелегальна міграція

має тісний зв'язок з контрабандою, торгівлею людьми, наркоторгівлею, терористичною діяльністю, іншими тяжкими або особливо тяжкими злочинами, а також дестабілізує національний ринок праці.

Крім того, злочини на морі, включаючи піратство, контрабанду мігрантів і озброєне пограбування на морі, залишаються критичними проблемами в багатьох регіонах і становлять серйозну загрозу безпеці на морі, впливаючи на свободу судноплавства та ставлячи під загрозу основні торговельні шляхи.

Нелегальна міграція – це переміщення людей з порушенням правових норм країн їхнього походження, транзиту чи призначення.

В міжнародних документах та нормативно-правових актах вживається також термін незаконна(нелегальна) міграція – це ситуація, коли мігранти нелегально перетинають кордони своєї держави, країни, через яку вони завжди проходять транзитом, та країни, до якої вони їдуть, або порушують законне перебування у країні, до якої вони легально прибули.

Відповідно до п.14 частини 1 статі 1 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» нелегальний мігрант – це іноземець або особа без громадянства, які перетнули державний кордон поза пунктами пропуску або в пунктах пропуску, але з уникненням прикордонного контролю і невідкладно не звернулися із заявою про надання статусу біженця чи отримання притулку в Україні, а також іноземець або особа без громадянства, які законно прибули в Україну, але після закінчення визначеного їм терміну перебування втратили підстави для подальшого перебування та ухиляються від виїзду з України [4].

Реалізація Стратегії морської безпеки України повинна реалізовуватися з дотриманням принципів і норм міжнародного морського права, міжнародного гуманітарного права, міжнародного права у сфері захисту прав людини та законодавства України.

Список використаних джерел:

1. Стратегія морської безпеки України. Затверджена Указом Президента України від 17 липня 2024 року № 468/2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/468/2024#Text>.

2. Морська доктрина України на період до 2035 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 жовтня 2009 р. № 1307. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1307-2009-%D0%BF#Text>.

3. Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії морської безпеки України: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 листопада

2024 р. № 1162-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1162-2024-%D1%80#Text>.

4. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 вересня 2011 року № 3773-VI: *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2012, № 19-20, Ст.179.

Переверзєва О.С.

*кандидат юридичних наук,
старший дослідник, старший науковий співробітник
відділу міжнародного права та права Європейського Союзу
Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України*

ЗАГРОЗА МОРСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩУ ПІД ЧАС ВОЄННИХ ДІЙ В УКРАЇНІ

Україна є морською державою, тому що має вихід до Чорного та Азовського морів та надає державі найголовніше стратегічні та економічні пріоритети. Стратегічне значення полягає у контролі над морськими територіями для забезпечення національної безпеки України, а економічне значення включає в себе торгівлю та транспорт. Чорне та Азовське моря мають рибні ресурси, які відіграють значну роль у рибальській промисловості. Чорне море забезпечує доступ до міжнародних торгових шляхів, а порти в Україні слугують для експорту зерна, металу та інших товарів.

Сьогодення воєнні дії в Україні мають важливий вплив на морське середовище у Чорному та Азовському морях. Основні загрози включають: 1. *Забруднення морського середовища*. Під час воєнних дій в Україні використовуються різні види вибухівки, що призводять до викиду токсичних речовин у морське середовище, які впливають на якість морської води та може спричинити загибель риби та морських організмів.

Так наприклад, у прибережній зоні Чорного моря розташовані екологічно небезпечні об'єкти: порти, нафтосховища, очисні споруди, промислові майданчики. Під обстріл потрапляли морські порти Очакова, Маріуполя, Одеси, Чорноморська та ін. Важкі бої були на території заводу “Азовсталь”, який розташований на березі Азовського моря. Пошкодження цих об'єктів внаслідок обстрілів призвели до витоку у морське середовище небезпечних речовин. Обстріли очисних споруд та водорозподільних об'єктів спричинили серйозні руйнування і потрапляння у морську воду стічних вод, каналізаційних стоків та